

Doğan Özgüden: “Anti-Emperyalist Mücadele de Ödünsüz Uyguladığımız Bir Temel Çizgiydi”

SÖYLEŞİ: DENİZ CENK DEMİR – EMRE CAN DAĞLIOĞLU

1967’DE YAYINLANMAYA BAŞLAYAN ANT DERGİSİ VE 1968’DE KURULAN ANT YAYINLARI, 1960’LARIN SOL HAREKETİNİN ENTELEKTÜEL BİRİKİMİNE VE MÜCADELESİNE EN ÇOK KATKI YAPAN KURUMLARDAN İKİSİ. BU KURUMLARDA YAPTIKLARI YAYINLARIN İÇERİĞİ HAKKINDA KONUŞMAK VE TÜRKİYE SOLUNUN VE ÖZEL OLARAK 68’İNİN DÜNYAYLA KURDUĞU İLİŞKİYİ SORMAK İÇİN DERGİNİN VE YAYINEVİNİN KURUCULARINDAN DOĞAN ÖZGÜDEN’İN KAPISINI ÇALDIK. 1971’DEKİ 12 MART DARBESİ’NDEN BERİ BELÇİKA’DA SÜRGÜNDE YAŞAYAN ÖZGÜDEN, KENDİ ENTELEKTÜEL VE GAZETECİLİK SERÜVENİNİ, KÜRESEL DÜZLEMDE YAŞANAN BÜYÜK SİYASAL VE SOSYAL KIRILMALARIN O DÖNEM NASIL GÖRDÜĞÜNÜ VE BUNLARIN TÜRKİYE GENÇLİK HAREKETİNİ NASIL ŞEKİLLENDİRDİĞİNİ ANLATTI.

Ant dergisinin dönemin gençlik hareketini nasıl etkilediğini, onların dönemi sarsan politik ve sosyal etkileşimlerini sayfalarınıza nasıl taşıdınız?

Henüz 28 yaşındayken genel yayın yönetmenliğini üstlendiğim Türkiye'nin en eski gazetesi Akşam'da, daha sonra 1967'den itibaren yayınladığımız Ant dergisinde TİP'i örgüt olarak, ona paralel olarak da devrimci gençlerin mücadelesini sonuna kadar destekledik, düzenledikleri konferanslara, açık oturumlara konuşmacı ya da yönetici olarak katılmayı hep görev bildim. Ancak, benim açımdan gençlik hareketi sadece üniversite gençliğinin örgütlenmesinden ibaret değildi, bu nedenle büyük metropollerin işçi kesimlerinde, Anadolu köylülüğünde yükselen gençlik örgütlenmelerine, direniş eylemlerine, yaptıkları yayınlara Ant dergisinde her daim geniş yer verdik.

Dünyada ve Türkiye’de 68 olayları başladığında dergiye bunlar nasıl yansdı?

Avrupa’da 68 patlamasının fitilini yakan, devrimci öğrenci lideri Rudi Dutschke’nin Berlin’de 11 Nisan’da güpegündüz vurulmasıydı. Öğrenci eylemleri, üniversite işgalleri bu olaydan sonra İtalya’ya, Fransa’ya sıçramıştı. Türkiye’de ilk üniversite boykotu ise, tam iki ay sonra, 11 Haziran 1968’de Ankara Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi’nde, ertesi gün de İstanbul Hukuk Fakültesi’nde patlak vermişti. Avrupa’daki olaylar ile Türkiye’deki olaylar arasındaki bu iki aylık sürede Ant bürosunda saatlerce ülke sorunlarını tartıştığımız devrimci öğrenci liderlerinin gelişmeleri nasıl dikkatle izlediklerini, sırf modaya uymuş olmamak

için benzer eylem koymaktan nasıl kaçındıklarını çok iyi anımsıyorum. Çünkü hepsi zaten kavganın içinde, ön safındaydılar. Rudi’nin vurulduğu duyulduktan sonra İstanbul Teknik Üniversitesi Öğrenci Birliği Başkanı Harun Karadeniz Ant’a bir demeç vermiş, gençlik liderlerinin toplumların sosyal, ekonomik yapısına göre farklı nitelikler taşıdığını söylemişti. Ona göre, Batı gençliği ve onun liderleri ile az gelişmiş ülke gençleri arasında belirli bir refah farkı vardı. Avrupa’dakilerin yurt ve dünya sorunlarıyla ilgilenmeleri kendi isteklerine bağlıydı ama az gelişmiş ülkelerin gençliği, Batı gençliğinin aksine kendisinin ve ülkesinin geleceğinden endişeliydi. Türkiye’deki gençlik için, yurt ve dünya sorunlarıyla ilgilenmek ve onları çözüme doğru götürmek kaçınılmaz bir zorunluluktuk. **Gençlik hareketinden isimler Ant’ta yazıyor muydu?**

FKF kurucularından Osman Saffet Arolat, nerede grev varsa, nerede öğrenci direnişi varsa, nerede sosyal içerikli bir sanat ya da kültür etkinliği varsa, oradaydı, gözlemlerini haber ya da röportaj olarak Ant’ta yansıtıyordu. İlkokullarda okutulan alfabenin sınıfsal eleştirisini yaparak Ant’ın yazı kuruluna da katılan Harun Karadeniz daha sonraki sayılarda her hafta “Devrimcinin Sözlüğü” köşesini hazırlamayı üstlendi.

Gençlik liderleriyle temasınız oluyor muydu?

Ne yazık ki, o dönemde devrimci gençliğin efsanevi siması Deniz Gezmiş sık sık tutuklandığı için birlikteliğimiz mümkün olmadı. Batı’da gençlik direnişleri başlamadan çok önce devrimci gençlerden

1965 yılında Çetin Altan, İlhan Selçuk, Doğan Özgüden, Ayperi Akalan ve Beklan Algan, *Karanlıkta Uyananlar* filmi üzerine bir açık oturumda. Doğan Özgüden Arşivi

Deniz Gezmiş, Mehdi Başpınar, Rifat Çaldırık, Raif Ertem, Bozkurt Nuhoglu, Mustafa Lütfü Kıyıcı ve Mustafa Gürkan, bir toplantıda Devlet Bakanı Seyfi Öztürk’ü protesto ettikleri için tutuklanmışlar, adliye mahzenlerinde lastik hortumlarla dövülerek işkenceden geçirilmişlerdi. Tutuklamaların ardı arkası kesilmedi. Deniz, 23 Eylül 1969’te Hukuk Fakültesi Dekanı Profesör Orhan Aldıkaçtı’nın ihbarı üzerine fakülteyi basan polisler tarafından yine gözaltına alındı. Tam da o gün, Ant’ta yayınlanan “Kavga zamanıdır” başlıklı yazımdan dolayı İstanbul 4. Ağır Ceza Mahkemesi’nde altı yıla kadar hapis istemiyle yargılanacaktım. Her zamanki gibi duruşma sıramın gelmesini beklerken polisler giyabi tutukluluğu vicahiye çevrilmek üzere Deniz’i adliyeye getirdiler. Duruşmam beraatla sonuçlandıktan sonra alt kata inerek Deniz’i buldum. Hâlâ elleri kelepçeliydi ve de endişeliydi: “Arkadaşlar senin beraat ettiğini söylediler, geçmiş olsun” dedi ve ekledi: “Ama devrimci basına ve devrimci gençliğe karşı bu davalar bitmez. Daha ağır şeylerle karşılaşacağız. Mehmet Cantekin’i vurdular. Daha kimler vurulacak? Yarın serbest bırakılsam bile hayatta bırakırlar mı? Ama direneceğiz.” Deniz haklıydı. Tutuklandığı o gün İstanbul’da Mustafa Taylan Özgür de vuruldu. Cinayet makinesi işlemeye başlamıştı. İbrahim Kaypakaya’yı anımsıyorum. Ant’a sık sık gelirdi, siyasi ve sosyal konularda sohbet ederdik. Berlin’de Rudi’nin vurulmasından birkaç hafta önce, İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu’nda fikir kulübü kurdukları için arkadaşlarıyla birlikte okuldan atılmıştı. Bunun üzerine yine Ant’a gelmiş, daha örgütlü, daha sonuç alıcı mücadelelere hazırlandıklarını büyük bir coşkuyla anlatmıştı. O dönemde bir bölümü artık Ant’ın

yazı kurulunda yer alan gençlik liderlerinden büyük dayanışma gördük.

68, aynı zamanda emek hareketlerinin de yükseldiği bir dönem. Bu hareketler ile gençlik nasıl temas halindeydi?

İstanbul’da Derby Lastik Fabrikası işçiler tarafından işgal edildiğinde İstanbul Teknik Üniversitesi İşgal Konseyi de oradaydı, Harun Karadeniz işçilere sesleniyordu: “Bu halkın evlatları olan bizler, halka dönük düzeni kurana dek çalışacağız. Bugün burada sizin yanınızdayız. Gerektiğinde yine geleceğiz ve her hareketinizde sizinle beraber olacağız!” O zamana kadar gençlik eylemlerinde “Ordu-Gençlik Elele” sloganı atılırken, Harun ve arkadaşlarının bu dayanışmasını 9 Temmuz 1968 tarihli Ant’ın kapağında “İşçi-Gençlik Elele!” sloganıyla duyurmuştuk. 15-16 Haziran 1970 tarihsel işçi direnişi, devrimci gençlik için de küçük burjuva putlarının yıkıldığı bir dönüm noktası oldu. Bu işçi direnişi karşısında ordunun aldığı tavır, polislerle birlikte askerlerin de göstericilere ateş açarak üç işçiyi katletmesi, askeri bürokrasinin işçi sınıfına düşmanlığını ve devrimci gücüne karşıtlığını belgeliyordu. Ordunun safını tam belirlemesinden cesaret alarak da hükümet derhal sıkıyönetim ilan ediyordu. Bu, yaklaşan bir askeri darbenin de habercisiydi. 15-16 Haziran Direnişi’nden sonra “asker-sivil bürokrasinin başını çekeceği devrimci cephe” hayali artık tam anlamıyla iflas etmiş, özellikle Dev-Genç içerisinde “işçi sınıfı öncülüğü” kabul edilir hale gelmiş, “ordu-gençlik elele” sloganının yerini “işçi-gençlik elele” almıştı.

Ant dergisinin orduya yönelik bakış açısı nasıldı?

Ant’ın daha birinci yılında, ABD’nin Doğu Anadolu’ya atom mayınları döşeme projesini açıkladı-

ğım için zamanın Genelkurmay Başkanı Cemal Tural tarafından "vatana ihanet" suçlamasıyla I. Ordu Askeri Mahkemesi'ne sevk edildim. Daha sonraki yıllarda da Türk Ordusu'nun ABD emperyalizminin emrindeki yapılanmasını, özellikle onun talimatıyla kurdurulan Ordu Yardımlaşma Kurumu'nun (OYAK) içyüzünü belgelerle açıklayan yayınlar yaptığımız için askeriyenin sürekli hedefi oldum. Ordunun sıkıyönetim ilanından yararlanarak sendikacılara, işçilere, sosyalistlere ve devrimci gençlere karşı uyguladığı baskıları ve subayların OYAK aracılığıyla kapitalist sınıfa nasıl entegre edildiklerini açıkladığımız Ant'ın Eylül 1970 sayısının kapağında, direnen işçilerin ve sendikacıların işkenceden geçirildikten sonra sıkıyönetim mahkemelerine sevk edilmesine tepki olarak "Kapitalistleşen subaylar işçileri yargılayamaz" sloganı yer alıyordu. Bu sayının yayınlanması üzerine Ant'ın yayın yönetmeni olarak I. Ordu Komutanlığı'ndaki sıkıyönetim adli müşavirliğinde üç kuvvete mensup dokuz adli subay tarafından saatlerce sorguya çekildim. İki saate yakın süren sorgunun sonunda serbest bırakılırken havacı bir yarbay "Bakın, bu kez bu kapıdan geldiğiniz gibi çıkıyorsunuz. Ama gelecek defa hiç de böyle olmayabilir" diye tehdit edildim.

Türkiye solu sıklıkla sosyalizmin kaynaklarından haberdar olmamak ve dünyayla ilgilenmemekle eleştirilir. Siz sosyalist bir gazeteci olarak bu eleştiriye karşı kendinizi nasıl konumlandırıyorsunuz?

Gazeteciliğe başladığımda, Son Posta'nın uluslararası ajanslara abone olacak imkânı da bulunmadığı için dış haberler sorumluluğu bana yıkılmıştı. Hızlı steno yazdığım için Amerika'nın Sesi ve BBC gibi Batı radyolarının yanı sıra Moskova, Peşte ve Sofya radyolarının Türkçe yayınlarını da izleyip gerekli notları alarak haber yapmak da benim görevimdi. Bu dönemde en büyük şansım, 1951 tevkifatı sırasında komünistlikten hapis yatmış Mehmet Ressamoğlu'nun gazeteye tercüman olarak alınmasıydı. Kendisiyle

birlikte çalıştığımız günlerde anlattıklarından ve magazin sayfasında resimlerini kullanmak üzere getirttiği Fransız ve İtalyan gazetelerinin çevirilerinden çok şey öğrendim. Çeşitli baskılardan dolayı gazetelerdeki işlerimden kovulunca, göçmen işçi olarak çalışmak amacıyla İngiltere'ye gittim. Orada ufkum daha da açıldı, özellikle Londra'da bulunan Asya ve Afrika ulusal kurtuluş hareketlerinin temsilcilerinden çok şey öğrendim. Sosyalist düşünce üzerine kitap yayını hala suç sayıldığı için Türkiye'de erişilemeyen birçok kitabı orada İngilizcesinden okumak, İngiliz Komünist Partisi'nin gazete ve yayınlarını izlemek dünya görüşümü daha da derinleştirdi.

Türkiye'ye neden tekrar döndünüz?

1962 yazında Türkiye İşçi Partisi'nin (TİP) Mehmet Ali Aybar liderliğinde tüm Türkiye'de örgütlenmeye başladığı haberi gelince derhal Türkiye'ye döndüm. NATO'nun karargâhı İzmir'de bulunduğu için yeni partinin özellikle bu kentte ABD emperyalizmine karşı net bir tavır olması benim için çok önemliydi. İstanbul'da kendisiyle yaptığımız uzun bir görüşmede Aybar partinin sosyalist mücadele kadar anti-emperyalist mücadelede de öncü rol oynayacağı güvencesi verdikten sonra TİP İzmir il yönetiminde sorumluluk üstlendim. 1963'ten itibaren İstanbul'da çalışmaya başladığım Gece Postası'nın, ardından Akşam gazetesinin genel yayın yönetmenliğinde dış olayları ve Türkiye'nin dış ilişkilerini anti-emperyalist bir bakış açısıyla yansıtmayı hep görev bildim.

Anti-sömürgeci tavrın partide benimsendiğini gördüğünüzde TİP'in yerel teşkilatlarında yer alıp çalışmaya başladığınızı söylediniz. Daha da önemlisi "Londra'da bulunan Asya ve Afrika ulusal kurtuluş hareketlerinin temsilcilerinden çok şey öğrendiğinizi" belirttiniz. Sizi bu temelde böylesi bir dönüşüme götüren neydi?

Beni bu konuda duyarlı kılan ilk gelişme, Mayıs 1954'te Fransız emperyalizminin Dien Bien Phu'da

Vietnam direnişçileri tarafından ağır bir yenilgiye uğratılmasıydı. Birkaç ay sonra da Cezayir halkının Fransız sömürgeciliğine karşı ulusal kurtuluş savaşı başlatması önemli bir dönüm noktasıydı. Cezayir Müslüman bir ülkedeydi, İran'da Musaddık'ın devrilmesinden sonra ABD ve İngiltere Orta Doğu'nun Müslüman ülkelerini kontrol altına alırken Kuzey Afrika'da bir Müslüman halkın ayaklanması Batı emperyalizmine büyük darbeydi.

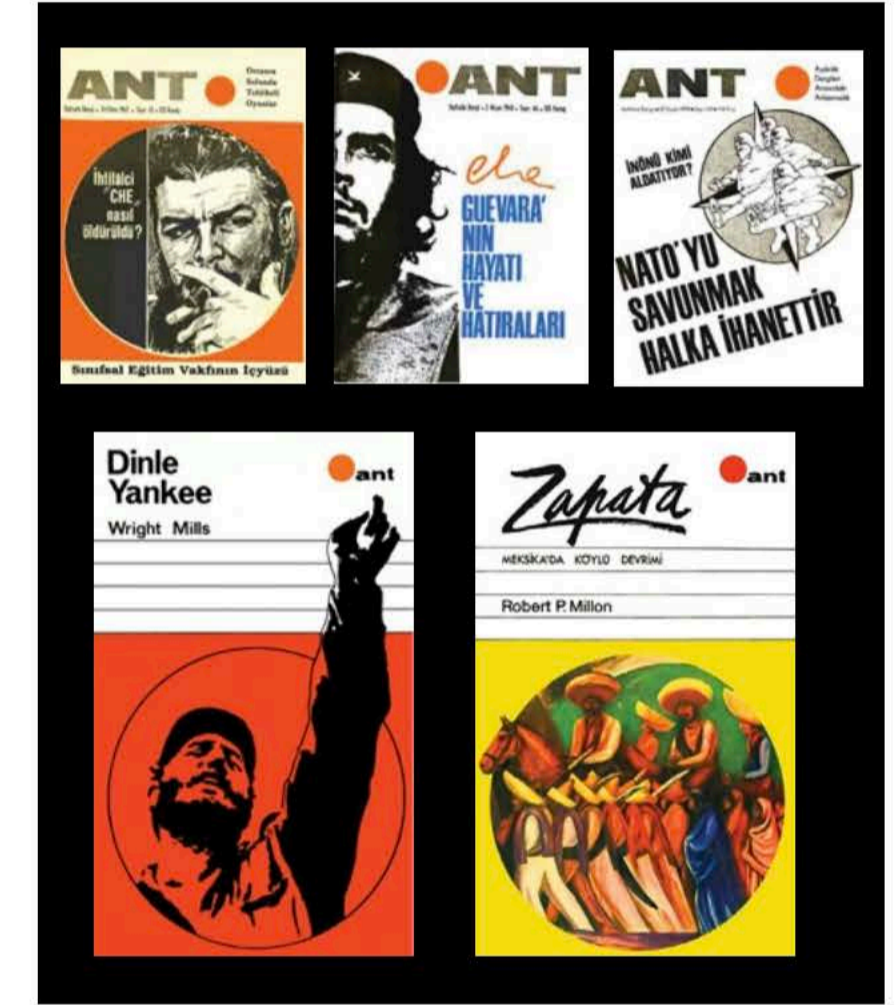
Türkiye'yi bu fotoğrafta nasıl görüyordunuz?

Bu gelişmelere rağmen, Menderes iktidarı 24 Şubat 1955'te, Türkiye'yi ABD'ye daha da bağımlı hale getirecek olan Bağdat Paketi'ne katmakta tereddüt etmedi. Bundan birkaç ay sonra, 17 Nisan 1955'te Bağlantısız Ülkeler Hareketi'ni yaratan Bandung Konferansı toplanacaktı. Bu konferansta Türkiye, ABD emperyalizminin beşinci kolu gibi davranarak konferansın Batı dünyasından bağımsız bir tarafsızlık politikası izlemesine karşı çıkacaktı. Aralık 1958'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda Cezayir'in kendi yazgısını kendisini belirlemesi yolunda alınan bir karara da, ABD ve Fransa'nın dümen suyunda giden Ankara rejimi karşı çıkacaktı. Bu tavırdan sonra Türkiye ulusal kurtuluş hareketleri nezdinde itibarını tamamen yitirecek, ABD emperyalizminin sadık kapıkulu olma imajını pekiştirecekti.

Peki, bu dönem sizin entelektüel birikiminizde ve kariyerinizde nasıl bir rol oynadı?

1958 yılı sonlarında Türkiye'den birçok gazeteci NATO tarafından ittifakı daha yakından tanımak için Paris'e davet edilmişti. İlk olarak Aziz Nesin'in de dahil olduğu bir grup gitmişti. Ardından Abdi İpekçi, Çetin Altan ve İlhami Soysal'ın da dahil bulunduğu ikinci bir grup davet edildi. Grupta İzmir basınından sadece ben vardım. O sırada Paris'te bulunan NATO genel karargahında bilgi verildikten sonra Almanya'daki askeri üsleri de ziyaret ettirmişlerdi. Paris'te beni etkileyen, bir seçim sonrası hâlâ duvarları süslemeye devam eden Fransız Komünist Partisi'nin orak çekiçli afişleriydi. Partinin yayın organı L'Humanité gazetesi tüm gazete stantlarında yer aldığı gibi pazar günü parti militanları tarafından bağıra çağıra serbestçe satılabiliyordu. Komünist örgütlenme şöyle dursun "komünizm" kelimesinin tabu olduğu bir ülkenin gazetecisi olarak gördüklerim ben de büyük bir isyan ve arayış tutkusu yarattı. Ardından NATO'nun askeri üslerini yakından görmek üzere Almanya'nın Trier kentine götürmüşlerdi. Akşam bir Alman yeraltı meyhanesinde yemeğe davet edilmişken, bize mihmandarlık eden Amerikan subaylardan birisi, Karl Marx'ın Trier'de doğduğunu anımsatarak bu kentin artık bir NATO üssünü bünyesinde barındırıyor olmasından iftiharla bahsetmişti. Bunun üzerine ben Marx'ın doğduğu evi de ziyaret etmemiz için ısrar etmiştim, Abdi, Çetin ve İlhami'nin de beni desteklemesine rağmen bu isteğimiz yerine getirilmemişti. Anti-emperyalist tavır alışımı daha da pekiştiren bu seyahat, aynı zamanda benim İstanbul medyasına ilk adımı atmama da vesile oldu. Se-

yahatte daha yakından tanıştığımız Abdi İpekçi'yle zaten yıllardır sendikal mücadelede birlikteydik. Ben İzmir'de, o da İstanbul'da gazeteciler sendikası yönetimindeydik. Avrupa seyahatinde birbirimizi daha yakından tanıdığımız için, Türkiye'ye dönüşümüzde Abdi İpekçi bana Milliyet gazetesinin Ege Bölgesi temsilciliğini önerdi. Siyasal tavrımı bildiği için de, beni ikna etmek için bu önerisini, tam da Milliyet'te "Yarıncın Kıtası Afrika" başlıklı yazı dizisinin yayımlandığı günlerde yapmıştı. 60'lı yılların başlarında Kongo lideri Lumumba'nın bir CIA komplosu sonucu devrilerek katledilmesi, Küba'da Castro yönetimini devirmek için ABD'nin tezgahladığı Domuzlar Körfezi Çıkartması'nın hezimete uğraması, Cezayir'in bağımsızlığı için görüşmelerin başlaması benim Üçüncü Dünya'daki devrimci gelişmeleri daha yakından izleyip değerlendirmemde büyük rol oynadı.

Ant dergisinde ve yayınlarında bu Üçüncü Dünyacı hareketleri nasıl gördünüz?

Ant'tan önce Akşam'ı yönetirken ABD emperyalizminin Vietnam'da yürüttüğü savaş en çok işlediğimiz konulardandı. Bunun yanı sıra, o döneme kadar Türkiye'de hiç adı anılmayan, yok sayılan Çin Halk Cumhuriyeti'nde ilk kez Oğuz Akkan ve Haluk Tansuğ'un yapmış oldukları röportajları Akşam'ın manşetinden yayınlayarak dış siyaset alanında yeni bir pencere açmıştık. 1967'de yayınlamaya başladığımız Ant'ta sosyalist mücadele kadar anti-emperyalist mücadele de sonuna kadar ödünsüz uyguladığımız temel çizgi oldu. 1968 yılından itibaren yayınlamaya başladığımız Ant kitapları arasında tüm dünyadaki sosyal mücadeleleri, ulusal kurtuluş hareketlerini yansıtan kitaplar önemli bir yer tutar. Ant dergisinde ve kitaplarında ulusal kurtuluş hareketlerini sürekli yansıtırken, yazı kurulumuza devrimci gençlerin katılmasından sonra Kürt dostlarımızla birlikte Filistinli, Kıbrıslı, İranlı gençlerin de katıldığı açık otu-

rumlara daha fazla yer vermeye başladık ve emperyalizmin bölgedeki hegemonyasını çökertmek için Orta Doğu Devrimci Çemberi oluşturma çağrısında bulunduk.

Ant Yayınları döneme damgasını vuran çok önemli bir çeviri yayıncılığı yaptı. Filistin meselesinden Che'nin anıları ve günlüklerine, Carmichael'ın Siyah İktidar'ından Latin Amerikalı devrimcilerin gerillacılık faaliyet ve rehberlerine uzanan bu kitapları nasıl seçiyordunuz?

Ant dergisini, Akşam gazetesinden ayrıldıktan sonra İnci Tuğsavul ve ben, Yaşar Kemal ve Fethi Naci'yle birlikte yayınladık. Derginin finansmanını İnci'yle benim Akşam gazetesinden ayrılırken aldığımız kıdem tazminatıyla sağlamıştık. Ant Yayınları'nı ise bir yıl sonra İnci, ben, Yaşar Kemal ve Tilda Kemal'le birlikte kurduk. Ant dergisini yayına başladığımızda, Yaşar ise yeğeni Ramazan'ı Adana'dan İstanbul'a getirtip kendi kitaplarını yayınlamak üzere Ararat Yayınevi'ni kurduymuştu. Ant'ın bürosu ile Ararat'ın bürosu tarihi Tan Hanı'ndaydı. Yaşar'ın yayınlanacak kitaplarının hazırlığı için Tilda çok sık Ararat Yayınevi'nde idi. 1968'de Ant'ın mali sorunları arttığında bir çözüm olarak kitap yayınlama önerisi Tilda'dan geldi. İlk yayınladığımız üç kitap Emile Burns'ün Marksizmin Temel Kitabı, Ernesto Che Guevara'nın Savaş Anıları ve Stokely Carmichael'ın Siyah İktidar'ıydı. Hangi kitapları yayınlayacağımıza dördümüz birlikte karar veriyorduk, dünya görüşümüz aynı olduğu için kitap seçiminde herhangi bir güçlük de karşılaşmıyor, özellikle de Ant dergisinin içeriğine paralel kitaplara öncelik veriyorduk. Başka ülkelerde yayınlanmış kitaplar konusunda Fransa'dan Abidin Dino'nun, Kanada'dan Mekin Gönenç'in gönderdiği, zaman zaman Fransa'ya gidip gelen dış politika yazarımız Hüseyin Baş'ın getirdiği kitaplar öncelik taşıyordu.

Yaşar Kemal dergiden ayrıldıktan sonra nasıl ilerledi süreç?

TİP'in Merkez Yürütme Kurulu üyesi olan Yaşar Kemal 1969 seçimleri için partinin bir toprak ağasını sırf oy hesabıyla birinci sıradan milletvekili adayı göstermesini dergide eleştirdiğim için Ant'a artık yazmayacağını ve kitaplarını da artık başka yayınevinde yayınlatacağını bildirdi. Kısa bir süre sonra Tilda da Ant Yayınları'nın ortaklığından ayrıldı. Ondan sonra Ant'ın yayınladığı kitapların seçimini, yazı kurulumuza katılan devrimci genç arkadaşlarımızın da görüşlerini dikkate alarak İnci'yle birlikte yaptık.

Kitapların çevirilerini kimler yapmıştı?

Wright Mills'in Dinle Yankee adlı kitabını İnci ve ben birlikte çevirmiştik. Ant'ın diğer kitaplarının çevirmenleri arasında Can Yücel, Cemal Süreya, Tektaş Ağaoğlu, Seçkin Çağan, Orhan Suda, Mehmet Emin Bozarslan, İrven Keskinoglu, Hüseyin Baş, Babür Kuzucu, Sermet Çağan, Sezer Duru, Güneş Bozkaya vardı.

Türkiye 68'ini Kürt meselesi bahsinde nasıl görüyorsunuz? Ant dergisi bu meseleye farklı bakan bir çizgideydi, bu nasıl oldu?

İnci Tuğsavul ve Doğan Özgüden Ant ofisindedir

Doğan Özgüden Arşivi

Devrimci gençliğin Kürt kesiminin o dönemde çok önemli bir açılımı, Kürt sorununu adını da koyarak gündeme getirmesiydi. Bu konuda özellikle Ant'ın yazarlarından Mehmet Emin Bozarslan'ın yazıları ve çevirileri önemli bir kaynak oluşturuyordu. Gençlik liderlerinden Necmettin Büyükkaya'nın başkanlığında kurulan Doğu Devrimci Kültür Ocakları'nın duyurularına ve etkinliklerine Ant dergisinde geniş yer veriyorduk. Bu nedendir ki, o döneme kadar hakkımızda açılmış onlarca davanın büyük bölümü Türk Ceza Kanunu'nun komünist düşüncüyü yasaklayan 142. maddesinin 1. fıkrasından açılırken, Ant'ın yasaklanmasından önceki son iki yılda aynı maddenin "Kürtçülük" propagandasını cezalandıran 4. fıkrasından açılmaya başladı.

Küresel ölçekte 68 hareketi aynı zamanda bireysel özgürlüklerin, global feminist mücadelenin, gay ve queer hareketlerinin de yükseldiği bir dönem. Türkiye 68'inin bu bağlamdaki pozisyonunun ne olduğunu düşünüyorsunuz?

Sadece Ant'ta değil, dönemin diğer sol yayınlarında ve örgütlenmelerinde, öğrenci direnişlerinde bu konuların yankı bulduğunu anımsamıyorum. Yine de 68 hareketinin Batı metropollerini sarstığı dönemde bize bu konudaki haberler ve röportajlar özellikle yurt dışındaki yazarlarımız Abidin ve Güzin Dino, Barbro ve Güneş Karabuda, Mekin Gönenç, Almanya'da da başta Berlin ve Köln olmak üzere birçok büyük kentte kurulmuş olan Türkiyeli ilerici işçi ve öğrenci derneklerinden geliyordu, biz de hiçbir kesinti yapmaksızın yayınlıyorduk. Fakat Behice Boran'ın yıllarca birinci derecede yöneticilik, hatta genel başkanlık yapmış olmasına ve parti örgütlerinde çok sayıda kadın bulunmasına rağmen, TİP'te bile bir kadın kolu ya da onun çizgisinde bir kadın örgütü oluşmamıştı. Sol kanatta ilk kadın örgütü, 68'den yıllarca sonra, 1975'te Beria Onger'in başkanlığında kurulan İlerici Kadınlar Derneği'ydi. 60'lı yılların sonlarında Ant dergisine yazan Asiye Eliçin'in de ilerici bir kadın örgütü kurma girişimi olmuş, bunun için İnci'den de destek istemişti. Ama o girişimin gerçekleşmesi de darbe öncesi koşullarda mümkün olmamıştı.